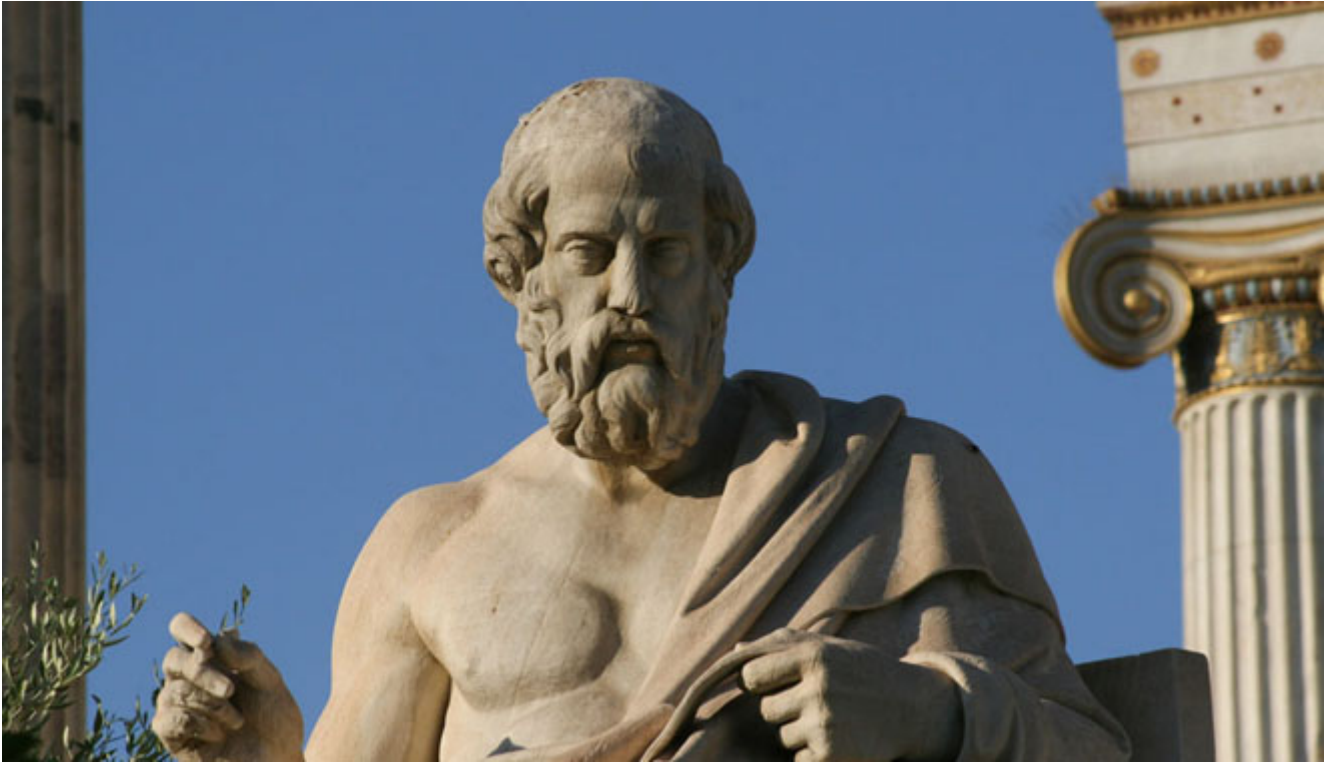

Η εξελικτική πορεία του Πλατωνικού διαλόγου «Κρατύλος»

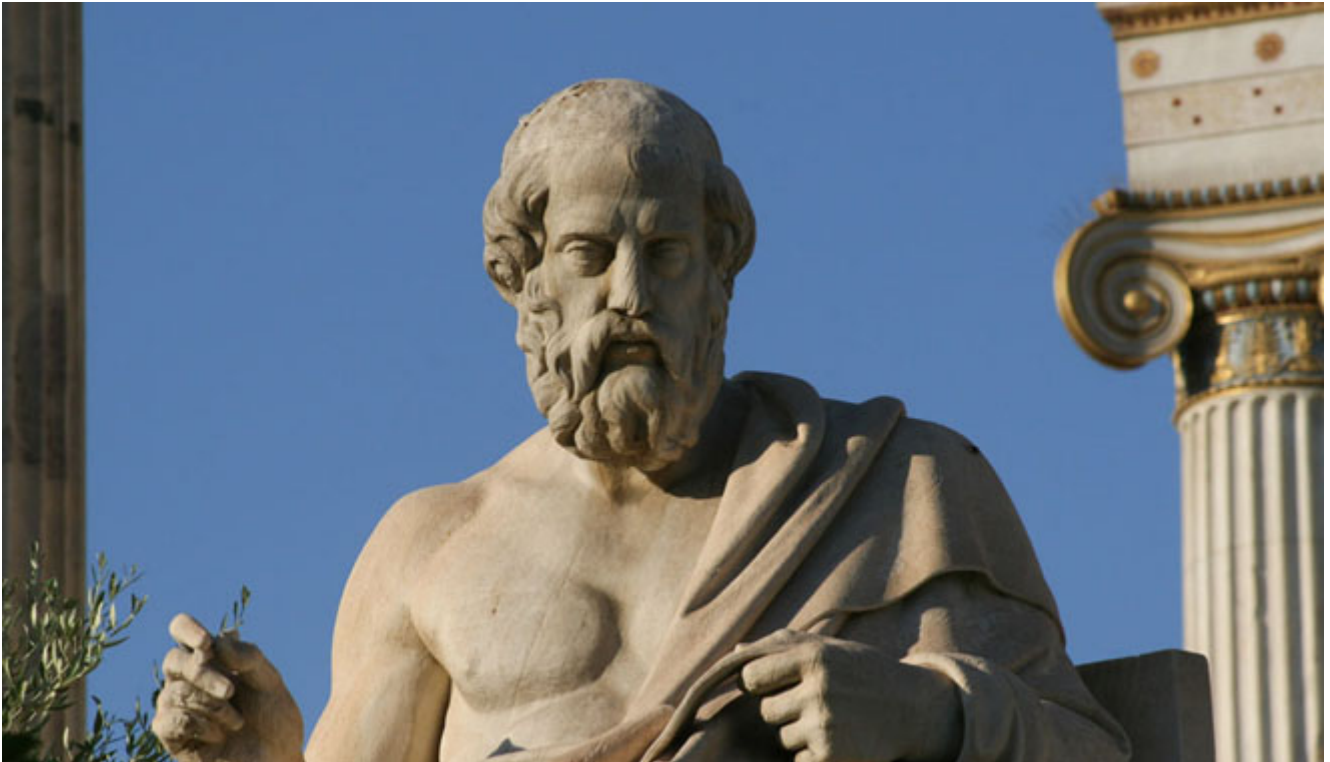
Πολιτισμός / Δοκίμια

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος – Συγγραφέας

Εισαγωγή

1. Παρουσίαση συνδιαλεγομένων: Ερμογένης και Κρατύλος καλούν τον Σωκράτη για συζήτηση.
2. Τίθεται το θέμα: Η ορθότητα των ονομάτων
3. Διατυπώνονται δύο απόψεις
  - A. Έμφυτη σε κάθε άνθρωπο η ορθότητα της ονομασίας, όποια και αν είναι αυτή.
  - B. Το όνομα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.
4. Προβληματισμός για το ποια είναι η ορθή άποψη

Συζήτηση

Την συζήτηση την ανοίγει ο Ερμογένης λέγοντας ότι η ορθότητα των ονομάτων δεν έγκειται στην φυσική τους προέλευση αλλά στην κατά συνθήκη και τα έθιμα των ανθρώπων.

Α΄ Μέρος: Το όνομα ως εργαλείο (Επαγωγικά συμπεράσματα)

Αρχίζει η έρευνα με την μαιευτική μέθοδο σε μια επαγωγική πορεία.

1. Η αλήθεια και το ψεύδος αφορά και τα μέρη και το όλον.
2. Ένα όνομα δεν είναι δυνατόν να είναι άλλοτε αληθές και άλλοτε ψευδές.
3. Και τα πράγματα, όπως και τα ονόματα έχουν μόνο μία φύση και δεν έχει διαφορετική φύση για διαφορετικούς ανθρώπους.
4. Όλα τα πράγματα διατηρούνται όμοια συγχρόνως και πάντοτε.
5. Όλα αυτά καθεαυτά από τη φύση τους είναι σύμφωνα με τη φύση, με την οποία πλάστηκαν.
6. Το ίδιο ισχύει και για τις πράξεις. Και η ομιλία είναι και αυτή μια πράξη, όπως όλες οι άλλες. Για να μιλήσουμε και να γίνουμε κατανοητοί θα πρέπει να μιλήσουμε με τον τρόπο που μιλούν και οι άλλοι.
7. Και το όνομα είναι ένα στοιχείο της ομιλίας μας, διότι η ομιλία αποτελείται από ονόματα.
8. Τα πράγματα δεν έχουν από τη φύση τους τα ονόματα αλλά αυτά που τα δώσαμε εμείς.

9. Κάθε όργανο κάνει και την αντίστοιχη δουλειά, για το οποίο έγινε Άρα το όνομα είναι ένα όργανο της .
10. Για κάθε εργασία υπάρχει το κατάλληλο εργαλείο, για να γίνεται σωστά η δουλειά. Το ίδιο και αυτός που δίνει τα ονόματα πρέπει να βρίσκει εκείνες τις συλλαβές που είναι κατάλληλες για το πράγμα, στο οποίο θα δώσουμε το όνομα. Αυτό ισχύει για όλες τις γλώσσες.
11. Η ονοματοθεσία δεν είναι ασήμαντο έργο ούτε δουλειά του καθενός αλλά εκείνου που μπορεί να αποδώσει την φύση του πράγματος σε γράμματα και συλλαβές.

Εδώ γίνεται μια στάση στη συζήτηση βάζοντας τον Ερμογένη να αναρωτιέται ποια είναι η εκ φύσεως ορθότητα των ονομάτων. Αυτό γίνεται και το θέμα της επόμενης συζήτησης. Η συζήτηση συνεχίζεται με επαγωγικά συμπεράσματα.

Β΄ Μέρος συζήτησης: Η εκ φύσεως ορθότητα των ονομάτων

1. Υπάρχουν λέξεις που δεν έχουν κανένα κοινό γράμμα και όμως έχουν την ίδια σημασία π.χ. βασιλεύς, άναξ. Επομένως για το ίδιο αντικείμενο χρησιμοποιούμε δύο ή περισσότερες λέξεις και όλες αυτές δηλώνουν την ουσία ενός αντικειμένου.
2. Τα ονόματα αντιπροσωπεύουν αντίστοιχες καταστάσεις, όπως ο Τάνταλος, που είχε στη ζωή του πολλές ταλαντώσεις, ο Ζευς του Ζηνός καλά ονομάστηκε διότι είναι ο δημιουργός του «ζην».
3. Από αυτό συμπεραίνουμε για την ορθότητα των ονομάτων που αντιστοιχούν σε πράγματα όχι τόσο των Κυρίων ονομάτων, τα οποία είναι κληρονομικά και επομένως να μην έχουν τα χαρακτηριστικά των προγόνων του, ή εκφράζουν ευχή, όπως Ευτυχίδης.

Γ΄ Μέρος: Η ερμηνεία των ονομάτων

1. Οι θεοί ονομάστηκαν έτσι για την συνεχή τους κίνηση παντού και γι' αυτό το όνομα αυτό έχει τη ρίζα από το ρήμα «θέω» που σημαίνει τρέχω.
2. Το όνομα **άνθρωπος** προήλθε από το «αναθωρών ά όπωπε».
3. Η **ψυχή** ονομάστηκε έτσι, γιατί δίνει αναψυχή, ζωή στο σώμα, ενώ όταν φύγει η ψυχή το σώμα καταστρέφεται, ή γιατί αυτή συγκρατεί την φύση του ανθρώπου στη ζωή, «φυσέχην» και πιο κομπά «ψυχήν».
4. Το **σώμα** ονομάστηκε έτσι, γιατί είναι το σήμα-τάφος της ψυχής και γιατί σημαίνει αυτό με το οποίο λέγει η ψυχή αυτό που θέλει.

Κατά τον ίδιο τρόπο συνεχίζει να εξηγεί τις ονομασίες που δόθηκαν και στα άλλα πράγματα π.χ. Εστία, Κρόνος, Ρέα., Τιθύς, Ωκεανός, Ποσειδών, Πλούτων, Άδης,

Δήμητρα, Ήρα, Αθηνά, Ήφαιστο κλπ. και ύστερα από κάποια διακοπή η συζήτηση στρέφεται σε άλλα ονόματα, όπως ήλιος, σελήνη, άστρα, αιθέρας, πυρ, ύδωρ, οι ώρες, ο ενιαυτός, το έτος. Ο Ερμογένης θέλει να εξετάσουν και τις λέξεις αρετή, φρόνηση, δικαιοσύνη και τα παρόμοια. Προχωρώντας στην εξήγηση των ονομάτων των αρετών διατυπώνει τις σκέψεις του όπως λ.χ. ότι η φρόνηση προέρχεται από το «φέρω+νόηση». Προχωρούν πιο κάτω στην παρετυμολογία των λέξεων νόησις, γνώμη, επιστήμη, σύνεσις, σοφία, δικαιοσύνη, ανδρεία, τέχνη, το κακόν, το ωραίον, το αισχρόν

Οι ετυμολογικές αυτές αναλύσεις δεν στηρίζονται σε επιστημονικές γλωσσολογικές αναλύσεις αλλά σε αυτό που λέμε σήμερα «παρετυμολογία», δηλαδή εξηγούμε τις λέξεις από τις ρίζες που φαίνονται από πρώτη ματιά, χωρίς να είναι πάντα σωστές. Όμως ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι οι αρχικές ρίζες με την πάροδο του χρόνου αναμορφώθηκαν προσθέτοντας ή αφαιρώντας γράμματα και προήλθαν λέξεις που δεν φαίνονται από πού προήλθαν π.χ. το «σφίγγα» προήλθε από το «φίγγα».

Εν τω μεταξύ γίνονται κάποιες διακοπές και ο Σωκράτης χαριεντιζόμενος λέγει το τί άκουσε από τον ένα και τον άλλο σοφιστή κι έτσι ελαφρύνει κάπως την ατμόσφαιρα.

(Συνεχίζεται)

<https://bit.ly/3Xbarmi>